

מתי נשב לבטח בארצנו?

עיון בפרשת השבוע על פי ה"משך חכמה"

1. ויקרא כ"ה, י"ז-י"ט

(יז) וְעִשִׂיתֶם אֶת זִקְתֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְיִשְׁבְּתֶם עַל הָאָרֶץ לְבִטּוֹן: (יט) וְנָתַתָּה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאֶכְלֶתֶם לְשִׂבְעַת יָשָׁבְתֶם לְבִטּוֹן עֲלֵיהָ:

2. רש"י ויקרא כ"ה, י"ח-י"ט

(יח) וישבתם על הארץ לבטח – שבעון שמטה ישראל גולים שנאמר (ויקרא כו) אז תלכה הארץ את שבתותיה והלכת את שבתותיה ושבעים שנה של גלות צבל כנגד שבעים שנות שבעטו היו: (יט) ונתנה הארץ וגו' וישבתם לבטח עליה – שלא תלכו משנת צורתי: ואכלתם לשבע – אף בתוך המעים תהא צו צרכה:

3. מש"ח ויקרא כ"ה, י"ח-י"ט

ועשיתם את חקותי כו' וישבתם לבטח עליה – כי יש שני שנאות להלאום, האחת מצד שנת הדת המפרדת בין העמים, והשנית מצד שנת הקנאה מהעושר והמעלה, לכן אמר ועשיתם את חקותי כו', כי כשתשמרו התורה בכלל, תסוכך ההשגחה עליהם, שלא יהיה עליהם שנת הדת, ואכלתם לשבע כו', שאז לא יהיה עליכם שנת מצד הקנאה כי תהיו מלאים כל טוב ולא יחמוד איש את ארצו. ודו"ק.

וזה ג"כ אמר יחזקאל סוף סימן כ"ח ונקדשתי במ לעיני הגוים וישבו על ארמתם כו' וישבו עליה לבטח, זהו שלא יפחדו מפני שנת הדת, ובנו בתים ונטעו כרמים ויהיו עשירים מלאים כ"ט וישבו לבטח, שלא יפחדו משנאה מפני הקנאה מהעושר. ודו"ק.

4. עין אי"ה שבת א', ב', רפ"ה

ויחן את פני העיר, אמר רב מטבע תיקן להם, ושמואל אמר שוקים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם. הגברת המוסר הטוב המתאים אל הצדק העליון והגברת כח החברה הקיבוצית הוא ע"י התמדת היחש שימצא בין אדם לחבירו, שיהיה כל אחד מרגיש איך שע"י מה שחבירו נמצא בעולם וגם יש לו צרכים שלפי ההשקפה החיצונית הוא דוחק את גבולו וממעט את צרכיו הוא, באמת אין זאת אלא השקפה של טעות, שמוזה נולדת השנאה והתחרות וצרות עין בין אדם לחבירו ובין מדינה לחבירתה. אבל המבט הפנימי מורה אותנו שכל מה שיתרבו בני אדם, יותר יוכלו להועיל איש לאחיו ע"י התחלפות הכחות שיוכל כ"א להשתמש וליהנות במה שחבירו מוציא אל הפועל. וכל מה שתהיה הכרה זו יותר גלויה ובוטחת, יותר יתרחב כח האהבה ואחוות החברה האנושית, שממנה תוצאות לכל הטוב

ישראל (מכילתא בשלח טו-א), אבל כן היו כל ישראל שקולים כמשה, וא"כ אם היה בלא שום קנאה ושום פירוד לבבות זה מזה רק כל העדה כולם קשורים בלב ונפש אחד הלא היו כולם איש אחד והיו ראויים לקבל כל התורה כמשה, אבל כיון שלא היו קשורים בלבב אחד א"כ כל אחד בפרטו לא הגיע לשלימות כזה לקבל התורה, ומה שראו ושמעו בדברות היה כדי לאמת האמונה בלבבם וכמו הוראת שעה. והנה האש הרוחני אין אצלו שום עשן כי הוא אוכל ושותה כדאמרו ביומא סוף פ"ק ועשן במערכה מי הואי יעו"ש, ולכן אמרו בפרק הספינה (בבא בתרא עה) ועשן נוגה אש להבה לילה כו' עשן בחופה למה, שברוחניות ליכא עשן, אר"ח שכל מי שענינו צרות בעוה"ז בתלמידי חכמים שיש בו קנאה על מעלתם, לא קנאת סופרים, מתמלאות עיניו עשן לעוה"ב, וכיון שראו ואת ההר עשן התבוננו כי לבבם לא טהרה מקנאה ואינם ראויים לדאות כבוד אלקי באור הבהיר רק יש עשן וינועו ויעמדו מרחוק, שהתבוננו שהם רחוקים מהשלימות המופלגת להיות כולם בכללות איש אחד פרטי ולקבל הדברות מהשי"ת לכן אמרו למשה דבר אתה עמנו כו' פן וכו'.

ולכן אמרו במכילתא (כ-טז) מגיד שלא היה בהן כח לקבל יותר מעשר דברות, בינה זה ודו"ק.

6. שמונה קבצים ז', כ'-כ"א

ב. באור תחיית המתים סרה הקנאה מיסודה. לעתיד לבוא נאמר ונתתי לכם לב בשר, לב בוסר בחלקו של חבירו. מתברר אז הגורל המוחלט של כל יחיד, ורואה הוא את אשרו במילואו במנת כוסו. מי שבא עד היום הזה, שאור תחיית המתים מתנוצץ עליו במילוי, כבר סרה מדת הקנאה ממנו מיסודה, ואין עצמותו מרקיבים, מאחר ששבת הרקבון, שהיא עצבונא דגופא, הבלי דגרמי וקטנות הנחשית, בטלה ממנו, ורואה עולמו בחייו, ולבו שמח בכל עמלו, הרי הוא טוב עין במלוא המדה.

כא. והזרחת אור תחית האומה על ידי אור שפעת קודש רזי תורה, אור התפילין, יסיר את עצבונה וקנאתה. אפרים לא יקנא את יהודה, ויהודה לא יצור את אפרים. והעלית אתכם מקברותיכם עמי וחיתם.

היותר נשגב שראוי להיות שורר בעולם. והנה כדי להגביר את הרושם של הטוב המושפע לבנ"א איש מרעהו, יש ע"ז שלשה דרכים: הדרך האחד הוא, להרבות את התמדת המצבים שעל ידם יכיר האדם את יחוסו לחבירו, והנה כ"ז שלא נמצא מציאות המטבע, ידע האדם שהוא יכול להיות נהנה בתוצאות פעולותיו של חבירו רק כ"ז שיזדמן שהוא צריך למה שביד חבירו וחבירו יהיה צריך למה שבידו, אבל כ"ז שלא יפגשו שתי אלה הנקודות, לא ירגיש את הטוב שהוא מקבל מחבירו. אבל בהיות התמצית של הנקודה כלולה במטבע העוברת לסוחר, הרי בכל עת שיש לו מותר מצרכיו הוא מוכרם במטבע, והוא בטוח שכבר בא לידו כח שסוף כל סוף יביאנו להשיג ע"י עמל חבירו את הנצרך לו, א"כ מתרבה רושם האהבה שהוא יסוד המוסר בריבוי האיכות ע"י המקרים המתמידים. עוד יורחב כח האהבה הכללית ע"י מה שיראה האדם שלא רק מהאנשים הנמצאים כבר בחוגו תימשך מהם תועלת לו, ושיוכל לסבלם אחר שכבר נמצאו אתו יחד, כ"א עוד יותר, שהוא יוכל לבא לדי מדה זו לעשות כונניות בחכמה שירבו הבאים אל מקום אחד, וכפי רוב הבאים והתרבות הצרכים כן תרבה הברכה והעבודה, זאת היא פעולת שוקים. אמנם כל אלה יהיו לתועלת רק ע"י מה שיפותח רגש האדם לטהרה ולטוב טעם שאז יתרבו צרכיו. ולפי רוב הצרכים כן יהי הריבוי הנצרך לו מן האנשים מתרחב. ותחילת הטעם הטוב מתילד מהרחבת מושג הנקיון והטהרה הנמצא במרחצאות, שכל אלה ראה יעקב אבינו, הכולל את כל השלימות ואוגדם יחד להשריש בשכם שהוא נגד הפרצה שהיתה עתידה שם בחלוקת מלכות בית דוד, מפני מיעוט ההכנה להבין איך אפשר שתתאים השלימות החמרית והחברתית עם השלימות המוסרית והעיונית. אבל יעקב איש תם, רק הוא בא שלם. ומעשה אבות סימן לבנים ולאגד את כל כשרון יחידו, להיות בחוברת לקדש שם השי"ת ששמו שלום, "והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו".

5. מש"ח שמות ב', ט"ז

וכל העם רואים את הקולות כו' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק – הביאור, דאמרו (ילקוט ס"ס ערה) דבכל המסעות כתיב ויסעו ויחנו בלשון רבים שנסעו במחלוקת עד שבאו לסיני ונעשו הגמוניה אחת שלא היו במחלוקת אמר הרי השעה שאתן תורה לבני, אם כי לא היה להם מחלוקת בכ"ז היה בהם ניצוץ קנאה אחד בחבירו, שלא הגיעו עוד לאהוב חבירו כנפשו ולשמוח במעלת חבירו, ועל זה אמרו במכילתא (יט-ב) אף כשעמדו בסיני נאמר עליהם ויפתוהו בפיהם כו' ולבם לא נכון עמו שהי' הלב לא מטוהרה מקנאה, והנה אמרו כי משה שקול ככל